

Věda a existence Boha. Trochu jiný pohled

Roman Cardal

24. októbra 2023 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia

Neviditeľnosť Boží skutočnosti

Jestliže existuje Bůh, pak přesvědčení o jeho neexistenci neodpovídá skutečnosti a je třeba ho chápat jako pouhé *zdání*. Ateistovi se skutečnost *jeví* tak, že v ní pro žádného Boha není místo. Jak je ale možné, že se lidem, kteří existenci Boha uznávají, *jeví* skutečnost *jinak*?

Popravdě řečeno, v základním ohledu se skutečnost *jeví stejně* jak ateistovi tak i teistovi. Kdybychom tyto lidi s radikálně rozdílným světonázorovým přesvědčením postavili vedle sebe a zeptali se jich, co před sebou vidí, popis předmětů v dosahu jejich zraku by byl více méně shodný. Oba by viděli stejné věci a k vyjádření jejich danosti by používali podobná slova. Na této úrovni by se jejich *vize reality* nijak významně nelišily.

Guercino, Boh Otec a anjel

zdroj: wikimedia commons / Google Art Project

Z toho je zřejmé, že Bůh není předmětem, který by byl viditelný stejným způsobem, jakým našima očima zachycujeme vnější hmotné předměty. Pro ateisty je tento fakt dostatečným důvodem k tomu, aby tvrzení o jsoucnosti Boha považovali za mylné. Ale na tomto postoji se ukazuje, že není tak bezproblémový, jak se jeho zastánci domnívají.

Sofistikovaní ateisté nejsou samozřejmě tak naivní, aby prohlašovali za neexistující vše, co není bezprostředně vnímatelné naším zrakem. Uvědomují si, že existuje mnoho dimenzí skutečnosti, které jsou lidským okem nevnímatelné. Řeknou však, že jsme schopni se o těchto dimenzích skutečnosti přesvědčit jinou cestou. Určitými kroky, které se označují jako *vědecký důkaz*, se dospívá ke stanovení empirické báze, jež umožňuje potvrdit jejich výskyt. A empirie, vědecká zkušenost, není redukovatelná na každodenní vnímání skutečnosti prostřednictvím našeho zraku.

Technika a novodobá víra

Klasický příklad představuje starý problém existence atomů. V jednom rozhovoru s českým technikem Vladimírem Romanovským se k tomu uvádí: „Staří řečtí filozofové Leukippos a Démokritos už před 2 500

lety soudili, že svět je složen z atomů, nepatrných, okem neviditelných a dále již nedělitelných částic, jež se liší pouze tvarem a velikostí. Tento názor se v principu nijak zvlášť neliší od poznatků současných vědců. „Pod“ atomy čili v nich se sice vyskytuje ještě cosi dalšího (protony a neutrony v jádře, elektrony a další elementární částice), ale stále platí: atom je nejmenší částice hmoty, kterou už nelze dále dělit chemickými prostředky (pravda, těmi fyzikálními ano). Samotné atomy však zůstávaly lidskému zraku dlouho skryté. Teprve elektronový mikroskop začal odhalovat svět velkých biochemických makromolekul, potom menších molekul a konečně i velkých atomů, jevících se jako zářící body...

Člověk si ovšem (mikro)velikost atomu nedokáže vůbec představit. Nemáme na to buňky. Nedávno mi v jedné firmě pomáhalo asi šest dělníků stěhovat mikroskop a ptali se mě: Na co to je? A jak moc to zvětšuje? Řekl jsem jim: Konkrétně tento mikroskop dokáže zvětšit sedmsettisíckrát, takže kdybyste do něj dali vlas, při takovém zvětšení by měl průměr 70 metrů. Když to ti chlapi slyšeli, nechtěli tomu uvěřit, ale nakonec přece jen obdivně zahvízdali.“

Citovaný text ukazuje, co je pro moderní vědu kritériem existence nějaké skutečnosti. Aby mohla být uznána jsoucnost čehokoliv, musí být našim smyslům (zraku a sluchu) přístupná alespoň zprostředkovaně, tj. prostřednictvím přístrojů, které činí viditelným a slyšitelným to, co bez této technické podpory smyslově vnímat nemůžeme. Kdo tedy nemá možnost nahlédnout do elektronového mikroskopu, žádný atom nikdy nespatří a nezbyvá mu *než věřit* těm, kdo ho touto cestou spatřili. V zásadě ale platí, že tyto prostým okem nevnímatelné skutečnosti jsou vnímatelné zprostředkovaně *každým člověkem*, pokud je limit jeho přirozeného zraku překonán příslušnými technickými nástroji. Potíž spočívá pouze v tom, že ne všichni lidé k nim mají přístup. A tak je v tomto směru většina lidí odsouzena k *pouhé víře v existenci atomů*.

Počkejme si na nové přístroje

Jejich víra je nesena důvěrou v *pravdomluvnost* vědců. Kdyby někdo v dokázané předměty vědeckého zkoumání odmítal věřit s tím, že se jedná o konspiraci vědců, kterou chtějí z nějakého důvodu klamat širokou veřejnost, zůstal by patrně se svým názorem osamocen. Stačilo by poukázat na to, že k objevu těchto skutečností mnohdy dochází tak, že k nim dospívají různí badatelé *nezávisle na sobě*, což znamená, že se na tom nemohli nejprve tajně dohodnout. I to by bylo samozřejmě možné dále zpochybnit, ale možnosti skepse na tomto poli jsou nicméně dosti omezené.

Naznačený způsob vědeckého dokazování se často pojí s názorem, že každá existující realita musí být z principu takto odhalitelná. Jestliže o existenci mnohých skutečností ještě nevíme, je tomu podle této mentality proto, že zatím nemáme odpovídající přístroje. Paralelně s postupným technickým rozvojem se bude rozšiřovat i zóna, v níž se nám budou ukazovat nové rozměry skutečnosti, které jsou dnes pro nás naprosto neznámé. Můžeme o nich sice fantazírovat a předvídat jejich existenci a povahu pomocí *science fiction*, ale jistotu nám zprostředkuje až náležitý důkaz umožněný novou, zatím ještě nezkonstruovanou technikou. Ateistický vědec by tedy mohl říct, že nevylučuje budoucí odhalení Boží existence, ale že pro ni dosud nesvědčí žádný vědecký objev. Víra v Boha se nedá obhájit prostředky, kterými v současnosti disponuje.

Vidění neviděného a nevidění viděného

Problém však leží úplně jinde. Dá se vyjádřit otázkou, zda se lze o existenci nějaké skutečnosti přesvědčit pouze tak, že ji musíme bezprostředně anebo zprostředkovaně vnímat našimi smysly? Co když existuje nějaká realita, která není a nikdy nebude dostupná našim smyslům ani při jejich podpoře tou nejdokonalejší technikou? Co když ji lze odhalit pouze rozumem a snaha o její spatření naším zrakem na monitoru nějakého superpočítače je a bude od počátku marná?

Většinu ateistických vědců tato otázka nepřivede k pochybnosti o jejich přesvědčení, ale kdyby se nad ní bez předsudků zamysleli, museli by uznat, že ji ze svého pohledu nemohou označit za nesmyslnou. Žádná smyslová zkušenost totiž o existenci nebo neexistenci smyslově nevnímátné skutečnosti *nevypovídá vůbec nic*. Materialismus není nic jiného než *zcela určitá interpretace smyslové zkušenosti*, která je vůči ní *vnější*, protože ji nelze zkušenostně testovat. Nebo se snad někdy v nějakém mikroskopu či teleskopu objevil údaj, který jasně dokládá *neexistenci nehmotné*, a tedy z principu nepozorovatelné skutečnosti? To se nikdy nestalo a ani nikdy nestane.

Interpretace našich smyslových zkušeností, ať těch bezprostředních a každodenních či oněch technologicky zprostředkovaných a vědeckých, vychází *ne ze smyslů, nýbrž z rozumu*. Je zajímavé, že se našima očima nedokážeme dívat na poznatky našeho rozumu, ale naším rozumem se dokážeme dívat na počítky našich smyslů. A to platí i pro empirickou vědu, což si bohužel většinou neuvědomují ani samotní vědci. Ti sice mluví o tom, že v mikroskopu *vidí atomy*, pravda je nicméně ta, že *žádné atomy nevidí*.

Kdyby skutečně viděli určitý počet atomů (atom 1, atom 2, atom 3 atd.), pak by nikdy nemohli *ztotožnit* to, co v mikroskopu smyslově vnímají, s atomem. Neboť pokud by byl fenomén 1 opravdu atomem v podobě, v jaké se jeví vědcovu zraku, pak by jím už nemohl být fenomén 2, protože *se liší* od fenoménu 1. Vědec však předpokládá, že jde opravdu o atomy, takže tvrdí existenci něčeho, co vlastně *vůbec nemůže vidět a pozorovat*. Jsou-li totiž fenomény 1 a 2 atomem, pak se *jakožto atomy nemohou lišit* (nejsou stejnými atomy, ale jsou *stejně atomem*), takže pokud se liší, liší se ne v tom, že *jsou atomy*, nýbrž pouze v něčem, co leží *mimo definici* atomu.

Jinými slovy, smyslově zachycený *projev* atomu není atomem v jeho poslední *bytostné povaze*. Co kdyby *jev a to, co se jeví*, nespojovala žádná podobnost? To není problém, který by se dal rozhodnout pouhým odkazem k pozorovaným a pozorovatelným faktům a moderní vědec je úplně ten poslední, kdo by se k této věci mohl bez překročení svých metodických zásad vyjadřovat.

Vědec tedy nevidí ani to, o čem mluví jako o hlavním předmětu svého bádání, ačkoliv se domnívá a tvrdí, že to skutečně vidí! Tento závěr je patrný ne z hlediska empirické vědy, nýbrž pouze z hlediska filosofie, jejíž skrytou přítomnost na pozadí vědeckého zkoumání nelze bez rozporu popírat. Je to tedy jen a pouze filosofie, která dokáže odhalit pravou (ontologickou) povahu vědeckých výpovědí o předmětech vědeckého bádání. Důležité je si uvědomit, že moderní vědec *nevidí, že nevidí to, o čem se domnívá, že to vidí*. A to jsme na úrovni jeho hlavní kompetence! Existence Boha, která není vázána na problematiku atomů či obecně mikrostruktury hmoty nebo na problematiku moderní astronomie a makrosvěta, leží *zcela mimo jeho kompetenci*.

Když si tedy není schopen uvědomit, co vlastně vidí a nevidí ve své vlastní oblasti, jak bychom mohli brát vážně výpovědi fyziků, biologů, astronomů apod., kteří prohlašují, že žádný Bůh neexistuje?

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/veda-a-existence-boha-trochu-jiny-pohled/>